

Samverkansformer för bättre myndighetsutövning

SKR Miljöbalksdagarna 2026

2026-03-18

Innehåll

- 1. Bakgrund och kontext
- 2. Begrepp och nytta
- 3. Former för mellankommunal samverkan
- 4. Status och samtal

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR

- Medlemsorganisation för Sveriges samtliga 290 kommuner och 21 regioner
- Arbetar med och ger stöd åt både tjänstepersoner och förtroendevalda
- **Syfte = Skapa rätt förutsättningar för att utveckla den svenska välfärden**

Vår verksamhetsidé

SKR ska tillsammans med medlemmarna utveckla välfärden för alla invånare utifrån lokala behov.



Företräder och
stärker
medlemmarna i
arbetsgivarrollen.



Bistår medlemmar
med kunskap, råd
och service.



Erbjuder konkreta
verktyg och
lösningar.



Påverkar regering,
riksdag och EU.

Kravnivån höjs

Allt mer komplicerat uppdrag

- Bredd
- Komplexitet
- Omvärldsförändringar





Kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen är välfärdens stora utmaning

- Demografisk utmaning
 - Befolkningsstruktur förändras med relativt sett färre i arbetsför ålder
 - Brist på personal med rätt utbildning och med rätt kompetens
 - Fler rekryteringar räcker inte för att klara välfärdsuppgifterna
- ✓ Lösningar pekar på **behovet av effektivare verksamheter**

Kritik mot kommunerna

- Kommunutredningen & kommunperspektivutredningen
- Företagens behov och krav
- Kommunerna – Nej till tvingande sammanslagningar!
- Förbättrad & Fördjupad samverkan

Kommunal ekonomi

Slottnar slår ett slag för sammanslagningar: "Uppenbart är många kommuner för små"

Publicerad: 11 november 2025, 14:30



Civilminister Erik Slottnar (KD) vill att kommuner agerar för sammanslagningar redan nu. "Ju längre tid vi väntar, desto mera akut tror jag sammanslagningsfrågan kommer bli", säger han.

Foto: JOHANNA SÄLL



Tydliga trender

- Detaljstyrning
- Centralisering

Är sammanläggningar svaret på kommunsektorns utmaningar?

Gissur Ó Erlingsson
Professor i statsvetenskap
Centrum för kommunstrategiska studier
Linköpings universitet

Små kommuner och det lokala självstyrets värden

Attityder till kommunsammanläggningar och alternativa
strategier för att möta de små kommunernas utmaningar
Gissur Ó Erlingsson & Jörgen Ödalen

Samtidigt starka värden

Starka värden i dagens decentraliserade
system

- Effektivitet och samordning
- Lokal kännedom och närvaro
- Färre led och mer flexibel beslutsfattning

! Demokratiska värden

Behov av förändring

- Likvärdighet
- Effektivitet
- Kontinuitet
- Kvalitet

Behov av förändring

- Likvärdighet
- Effektivitet
- Kontinuitet
- Kvalitet



**Fördjupad och
förbättrad
samverkan en
nödvändighet!**

Vad är samverkan?

Samverka (SO)

”att handla eller fungera gemensamt för ett visst syfte eller mål”

Formell samverkan – organiserad och reglerad samverkan genom överenskommelser, avtal, lagar eller fastställda rutiner mellan parter.

Informell samverkan – samverkan utan formella avtal eller strukturer, som sker via personliga kontakter, frivilliga initiativ eller spontant samarbete.

Samverkans nyttor

- Stor potential att förbättra likvärdighet, effektivitet, kontinuitet & kvalitet
- Beredskap för svåra situationer av akut karaktär – ex. utbrott i dricksvatten, matförgiftning, miljöolyckor.
- Fullgöra lagstadgade skyldigheter - ex. kopplat till krav på saklighet och opartiskhet

Jäv

- Frihet i utformning av antal nämnder och uppgifter
- Gränser finns bl.a. med hänsyn till kraven på saklighet och opartiskhet i 1 kap. 9 § RF
- Jäv utgår regleras i
 - Kommunallagen (KL)
 - Förvaltningslagen (FL)

Jämvproblematiken

- Risk ofta större i mindre kommuner
- Nämnder med ansvar för både drift/förvaltning och tillsyn
- Uppenbara risker även i gemensamma förvaltningar

Former för mellankommunal samverkan

- Kommunalförbund
- Gemensam nämnd
- Avtalssamverkan
- Formaliserade nätverk och samverkansprojekt

**Utgå ifrån behov
och syfte vid val av
samverkansform!**

Ett **kommunalförbund** är en egen juridisk person som bildas av två eller flera kommuner för att gemensamt ansvara för viss verksamhet, med egen administration och beslutsstruktur.

- Avser oftast hela nämndens ansvarsområde
- Styrning via politisk direktion/fullmäktige med ledamöter från kommunerna med egen förbundsordning
- Passar ofta bra vid samverkan mellan fler kommuner eller ett fåtal "större" kommuner

En **gemensam nämnd** är ett samarbete där två eller flera kommuner delar en politisk nämnd, men utan att skapa en egen juridisk person.

- Avser ofta hela nämndens ansvarsområde
- Tillsätts i någon av kommunerna och ingår i kommunens organisation
- Varje kommun ska vara representerad i nämnden
- Kan organiseras utifrån gemensam eller separata förvaltningar
- Passar ofta bra för ett fåtal mindre kommuner

Genom **avtalssamverkan** kan en kommun överlåta delar av utförandet av sina uppgifter till en annan kommun enligt avtal. Kommunen behåller det övergripande ansvaret.

- Sedan 2018 generell rätt till avtalssamverkan enligt KL
- Ingen delegation av beslutanderätt för nämnd men däremot s.k. extern delegering till tjänstemän
- Flexibel form - lätt att ingå och avsluta
- Ersättning sker i form av betalning eller motsvarande motprestation

Status inom samverkan

- Mellankommunal samverkan via gemensam nämnd förbund är relativt konstant
- Upprättade avtal för samverkan har ökat stadigt sedan förändringar i KL



- 1. Men i vilken omfattning, och på vilket sätt används avtalssamverkan?***
- 2. Varför ökar inte takten av mellankommunal samverkan inom små kommuner?***

SKRs arbete med samverkan 2026

- SKR:s juridiska skrift uppdaterad
 - Statistik kring samverkan & Förenklingsguide för att underlätta avtalssamverkan slutet av 2026
 - SKR skrift om jäv och beroende
- + Flera andra initiativ i rullning...

Kommunal avtals- samverkan

Prövning och tillsyn



Avslutande reflektion

- Alla har en roll att spela – Vi kommuner måste fortsätta arbetet och våga testa vägar fram
- Viktigt att fortsätta initiativ inom andra nyckelområden
- Allt är inte svart eller vitt i fråga om ansvar
- Bredda perspektiv i tider av förändring

TACK!

Oskar Wikstrand

Sektionen för samhällsbyggnad
Avdelningen för Tillväxt och Samhällsbyggnad